

YENİ MÜFREDAT

5

DERŞ NOTLARI

1. BÖLÜM

Sosyal Bilgiler
5. Sınıf

Mustafa PETEK

Nartest Sosyal Bilgiler Yazarı

NARTEST

SosyalKampüs

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Câni, cânâni, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

MEHMET AKİF ERSOY

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir. Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk İstiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

ÖN SÖZ

Değerli Öğretmenlerimiz, Sevgili Öğrenci Arkadaşlarımız;

Sosyal Bilgiler alanındaki değişimleri yakından takip eden **Nartest Yayınları Sosyal Bilgiler Zümresi** olarak 5. Sınıfın değişen müfredatına % 100 uyumlu ders notlarını öğretim sürecinde faydalanmanız için hazırladık.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığının **2024-2025** yılında itibaren geçerli olmak üzere 5. sınıflar için yapmış olduğu müfredat değişikliğini en ince detayına kadar inceleyerek öğrenme alanları ve öğrenme çıktılarına uyumlu bir çalışma hazırladık.

Hedefe ulaşmak için programlı ve düzenli çalışma kadar kullanacağınız kaynak kitaplar da çok önemlidir. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler müfredatını dikkate alarak hazırladığımız diğer proje ve çalışmalarımızı da "<https://www.altinkarne.com/>" sayfamızdan ve @sosyalkampuss sosyal medya hesabımızdan takip edebilirsiniz.

Büyük bir mutlulukla paylaştığımız tüm dokümanlarımızın sizlere faydalı olmasını dileriz.

Mustafa PETEK
Nartest Sosyal Bilgiler Yazarı

NARTEST

İÇİNDEKİLER

1. BİRLİKTE YAŞAMAK

7

2. EVİMİZ DÜNYA

33

57

3. ORTAK MİRASIMIZ

BİRLİKTE YAŞAMAK

1.
Öğrenme
Alanı

RESİMLİ KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

GÖRSEL	KAVRAM	ANLAMI
	Rol	Bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev.
	Dayanışma	Toplumun kurum ve kuruluşları ile ortak değerler konusunda birleşmesi ve birlikte hareket etmesine dayanışma ismi verilir.
	Birlik ve beraberlik	Bir topluluğun veya milletin, ortak değerler ve hedefler doğrultusunda bir arada hareket etmesi ve dayanışma içinde olması anlamına gelir.
	Grup	Görüşleri, çıkarları bir olan kimseler bütünü, ekip.
	Hak	İnsanların belirli sınırlar ve kurallar çerçevesinde bir işi yapma yetkisini ifade eder.
	Sorumluluk	Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.
	Kültür	Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler bütünü.

TEST ADI	KONU ADI	SORU	D	Y	B

- Dâhil olduğumuz gruplarda birtakım **rollere** sahip oluruz. Örneğin; aile içinde çocuk, okulda öğrenci, sınıfta sınıf başkanı ve hentbol takımında kaleci rolünde olabiliriz. Birden çok grupta yer aldığımız için aynı anda birden fazla role de sahip oluruz. Dâhil olduğumuz gruplara ve üstlendiğimiz rollere göre çeşitli haklar elde eder ve sorumluluklar üstleniriz.
- Rollerimizin bir kısmını **doğuştan** kazanırken bir kısmını ise kendi çabalarımız ile **sonradan** elde ederiz.

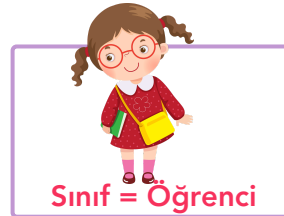
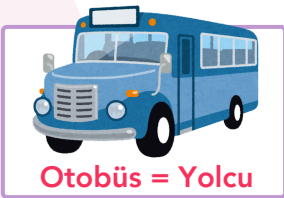
Doğuştan Kazanılan Roller

Kişisel beceri ve yeteneklerimizin dışında bir çabamız olmadan sahip olduğumuz rollerdir. Zaman içerisinde kardeşimiz olduğunda ağabey veya abla olmak da buna örnek verilebilir.

Sonradan Kazanılan Roller

Kendi çabalarımız sonucu elde ettiğimiz rollerdir. Örneğin, öğrenci ya da meslek sahibi olmak gibi.

- Görevlerimiz ya da toplumun bizden beklediği davranışlar olarak ifade edebileceğimiz roller çok çeşitli olabilir. Bu çeşitliliği gün içerisinde dahi yaşayabiliriz.

- Rollerimiz gruplara göre farklılık gösterdiği gibi, zaman içerisinde de değişim gösterebilir. Zaman içerisinde kardeşimiz olduğunda ağabey/abla rolünü ediniriz.
- Rollerimiz bize birtakım **haklar** ve **sorumluluklar** yükler. Haklarımız hukukun çizdiği sınırlar çerçevesinde sahip olduğumuz kazanımlar ya da yapabileceklerimizle ilgilidir. Sorumluluklarımız ise üstlendiğimiz rollerimizin gereklerini yerine getirmeyle ilgilidir.

Örnek:

- Okulda eğitim öğretim hizmetlerinden faydalanmak (Hak)
- Okula zamanında gitmek ve kurallara uymak (Sorumluluk)

- Toplumsal hayatta dâhil olduğumuz gruplardan biri de komşu grubudur. Aşağıda komşuluk ile ilgili hadis-i şerif ve atasözlerine yer verilmiştir.

Komşusu açken tok
yatan bizden değildir.
(hadis-i şerif)

Komşu komşunun
külüne muhtaçtır.
(atasözü)

Ev alma, komşu al.
(atasözü)

- Aile, içinde bulunduğumuz ilk grup ve aynı zamanda ilk sosyal kurumdur. Diğer gruplara göre sürekliliği uzundur. Örneğin öğrencilik belli bir süre devam eden bir roldür fakat aile içindeki roller daha uzun süre devam eder.

1. Sizler gün içinde hangi rolleri üstleniyorsunuz? Yazınız.

CEVAP:

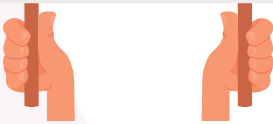
[illegible]

Kültür Nedir?

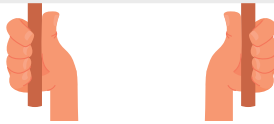
- Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüne **kültür** denir. Kültürler genel olarak ait oldukları topluma özgü olur. Bu nedenle, bir topluma ait kültürel öğelerin aynı şekilde başka bir toplumda görülmemesi doğaldır.
- Toplum içinde dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir yer tutar. Kültür, bir toplumu millet yapan ve diğer milletlerden ayıran önemli bir değerdir.
Örneğin; Türk kültürü, Türk milletin hayat tarzını yansıtır.
- Ülkemize yurt dışından eğitim veya turizm amaçlı birçok misafir gelmektedir. Bizler, kültürümüzün önemli bir değeri olan Türk misafirperverliği gereği ülkemize gelen misafirleri dil, din, renk ayrımı yapmadan saygı ve sevgiyle karşılarız. Misafirperverliğimizden ve kültürel saygımızdan etkilenen bu misafirlerin bir kısmı ülkemize yerleşmeyi tercih etmektedir. Bu durum ülkeler arası etkileşimi artırır.

Farklı kültürlere saygı ile yaklaştığımızda;

Dünyada barış ortamı
güçlenir.

Ön yargıların azalması sağlanır.

Kültürel farklılıklar rahatça
yaşanabilir.

- Dünya üzerinde farklı kültürlere sahip yüzlerce toplum vardır. Her toplumun kendine özgü özellikleri vardır. Toplumumuzda sık kullanılan söz ve davranışlar başka toplumlarda bilinmiyor olabilir.

Farklı kültürlere sahip toplumların barış ve düzen içinde yaşaması birbirlerine duydukları saygıyla mümkündür.

Türk kültüründe misafirperverlik, başkalarının kültürel özelliklerine saygı ile yaklaşmak vardır. Türk kültürü, bu özellikleri sayesinde yüzyıllarca ayakta kalmıştır.

Tayland

Taylandlılar selamlaşırken avuç içlerini birleştirir ve baş parmaklarını çenelerine doğru yaklaşıtırlar. Bu arada diğer parmak uçları alınlarına değecek şekilde başlarını öne doğru eğerler.

Çin

Çin'in Tibet bölgesinde karşılıklı olarak dil çıkarmak oldukça kibar bir selamlaşmadır

- Fatih Sultan Mehmet'in Bosna'da yaşayanlara yönelik yayınladığı ferman farklı inanç ve kültürlerle gösterilen saygının bilinen örneklerinden biridir:

İhsan edip Bosna rahiplerine buyurdum ki;

Kiliselerinizde korkusuzca ibadet ve memleketimizde korkusuzca ikamet edin. Ne vezirlerimden ne de halkımdan kimse bunları incitmesin ve rencide etmesin. Canları, malları ve kiliseleri güvencem altındadır.

1. Kültürel özelliklere saygı duymak neden önemlidir? Yazınız.

CEVAP:

[illegible]

- Hayatın bazı yollarını kapamamız, üstesinden gelemeyeceğimiz işler vardır. Böyle zamanlarda iş birliği yapmak, gücümüzü ve yeteneklerimizi birleştirmek gerekir. Böyle durumlarda toplumun diğer bireyleri, güç ve olanaklarını gönüllü olarak ihtiyacı olanlar için kullanır. Buna **sosyal yardımlaşma** denir.
- Ülkemizin kırsal kesimlerinde yaşayan köylülerimizin köyün işlerini el birliğiyle yapmalarına **imece** denir. İmece, toplumumuzda geçmişten günümüze gelen bir sosyal dayanışma kültürüdür.
- Komşuların birbirlerine yemek vermesi, aşure gününde aşurelerin dağıtılması, cenaze evlerine yemek götürülmesi, düğünlerde hediye verilmesi vb. davranışlar Türk toplumunun **yardımlaşma** ve **dayanışma** örneklerindendir.
- Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı **sadaka taşı** konurdu.
-

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın bazı faydaları şunlardır:

Dayanışmanın ve Merhametin Simgesi Sadaka Taşları

Osmanlı Devleti'nde genellikle cami etrafında bulunan ve üzerinde para konulabilecek bir oyuğu bulunan sadaka taşları, mesaisine akşam karanlığında başlardı. Dar ve çıkmaz sokaklı Osmanlı mahallesine karanlık çöktüğünde canlanırdı sadaka taşları. Yardım etmek isteyenler bu taşın üstüne para bırakırdı. Sadaka taşlarına para bırakıldıktan sonra derdini kimseye anlatamayan ihtiyaç sahibi kişiler gecenin geç saatlerini bekler, kimseye görünmeden ihtiyacı kadar olan parayı alırdı ve diğer ihtiyaç sahiplerini de düşünürdü.

- Ülkemizde toplumsal yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine yönelik çalışmalar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir.

KIZILAY

Afetlerde ve olağan dönemde ihtiyaç sahiplerine yönelik yardım sağlar. Güvenli kan teminini gerçekleştirir.

DARÜŞŞAFKA

Maddi imkânları yetersiz olan çocuklara kaliteli bir eğitim fırsatı sunar.

1. Çevrenizde gerçekleşen yardımlaşma faaliyetlerine örnekler veriniz.

CEVAP:

[illegible]

NOT DEFTERİM

ÖĞRENME ALANI-1 (ÖDEV)

	KAYNAK KİTAP ADI	ÖDEV SAYFALARI
1.	Nartest Metaword Başucu Kitabı	
2.	Nartest Prestij Serisi Soru Bankası	
3.		

EVİMİZ DÜNYA

2.
Öğrenme
Alanı

GÖRSEL	KAVRAM	ANLAMI
	Afet	İnsanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların ortaya çıktığı, normal yaşantıyı ve eylemleri durdurabilecek veya kesintiye uğratabilecek olaylara verilen genel bir isimdir.
	Beşerî unsurlar	Beşerî unsurlar, insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla doğayı değiştirerek oluşturduğu farklı varlıklardır.
	Coğrafya	Yeryüzünü ve insanlar arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bilim dalıdır.
	Doğal çevre	Doğal çevre, doğada var olan ve insanlar tarafından yapılmamış her şeyi içerir.
	Göreceli konum	Bir yerin kıtalara, okyanuslara, denizlere, boğazlara olan uzaklığına göre belirlenen konumudur. Aynı zamanda komşu olduğu ülkeler, yer altı ve yer üstü kaynakları, yükseltisi ve yeryüzü şekilleri gibi özellikler de göreceli konumu etkiler.
	Risk	Bir şeylerin yanlış gitme olasılığıdır.
	Yönler	Yönler, bulunduğumuz noktaya göre bir yerin bulunduğu taraftır. Coğrafi yönler, Güneş'in doğduğu ve battığı yere göre düzenlenmiştir.

TEST ADI	KONU ADI	SORU	D	Y	B

- Evimize ilk kez gelecek olan arkadaşımıza evimizin hangi caddede, hangi sokakta olduğunu hatta yanındaki okulu, camiyi, marketi vb. yerleri söyleyerek yerini tarif ederiz. Evimizin bulunduğu yer gibi ülkelerin de dünya üzerinde bulunduğu bir konum vardır. Ülkelerin dünya üzerinde bulunduğu konumda o ülkenin **coğrafi konumu**dur.

Günlük hayatımızda farkında olmadan **göreceli konumu** kullanırız. Adres soran birine adres ile ilgili yön, mesafe ve çevresindeki önemli binaları söyleyerek yardımcı olabiliriz. Arkadaşımızla buluşmak için "Kaymakamlık binası karşısında, okulun yanındaki Halk Kütüphanesinde seni bekliyor olacağım." dediğimizde bulunduğumuz yerin göreceli konumunu ifade etmiş oluruz.

- ☀ Bir ilin; komşu illere, yeryüzü şekillerine, su kaynaklarına, önemli ulaşım yollarına, yer altı ve üstü kaynaklarına, üretim ve tüketim bölgelerine, tarihî ve doğal mekânlarına bağlı olarak ortaya çıkan kendine has özelliklerinin tümü o ilin göreceli konumunu oluşturur.

Örnek:

Nevşehir; ülkemizin peri bacaları ile ünlü ilidir. Bu ilimizde Göreme Millî Parkı, Karain Güvercinlikleri, Derinkuyu ve Kaymaklı yer altı şehirleri, Karlık ve Yeşilöz kiliseleri yer alır.

Unutmayınız:

Yönler, bir yerin bir başka yere göre konumunu gösteren sözcüklerdir. Dört tane ana yön vardır. Bunlar; **kuzey**, **güney**, **doğu** ve **batı**dır. Ana yönler arasında kalan yönler ise ara yön ismini almaktadır. Dört tane ara yön vardır. Bunlar; kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatıdır.

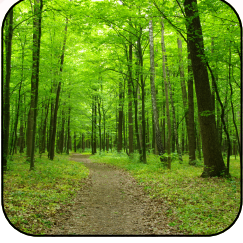

1. Haritadan hareketle Afyonkarahisar'ın göreceli konumunu yazınız.

CEVAP:

[illegible]

- ☀ Dünyamızda doğal süreçlerle oluşan, oluşumunda insan katkısı olmayan unsurlara **doğal unsur**, insanların oluşturduğu yapılara ise **beşerî unsur** adı verilir.
- ☀ Ormanlar, dağlar, tepeler, göller, ovalar, akarsular, şelaleler, mağaralar ve denizler birer doğal unsurdur. Yani oluşumlarında insanların etkisinin olmadığı doğal yapılardır.

Orman

Dağ

Göl

Şelale

- ☀ Okul, hastane, yol, bina, köprü, park ve daha birçok yapı ise beşerî unsurdur. Her bir beşerî unsur, insan yaşamını kolaylaştırmak ve güzelleştirmek amacıyla insanlar tarafından oluşturulmuştur.

Okul

Köprü

Hastane

Yol

- ☀ Doğal ve beşerî çevremizde yaşanan değişimler yaşadığımız ili birçok açıdan etkileyebilir. Örneğin çevremizdeki bir akarsuyun üzerine yapılan baraj, kurak topraklara sulama imkânı oluşturup tarım alanlarının genişlemesini sağlayabilir.

OKUMA PARÇASI

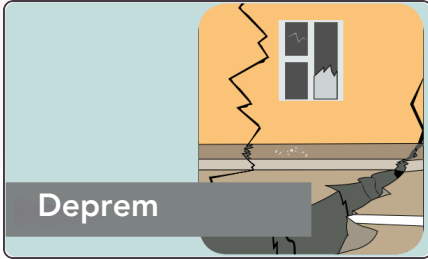
Ankara'nın başkent oluşunun 100. YILI

"Sihirli görünmez bir el, her şeyi değiştirdi"

Ankara'nın başkent olmasının ardından hızlı bir imar faaliyetine girildi. Yabancı uzmanlar getirilerek kentin gelecek yılları planlandı. Eğitim ve kültürel kurumlara öncelik verildi. O yıllarda kente ziyarete gelen yabancı gezginler, "Sihirli görünmez bir el, her şeyi değiştirdi." ifadesini kullanarak, "Bir zamanlar ölülerin yattığı yerlerde gerçek kamu binaları yükseldi, çok sayıda otel, bir başkentten beklenen rahatlığı sunan iyileştirmelerle kapılarını hizmete açtı. Büyük okullar inşa edildi. Yenişehir, Cebeci, Çankaya, Çankırı Kapı, Gar yakınlarında birçok semt oluştu." değerlendirmesinde bulundu.

- **Doğal afetler**; can ve mal kayıpları ile büyük yıkım ve zararlara neden olan, insan eliyle önlenemeyen felaketlerdir. Doğal afetlerin nerede ve ne zaman ortaya çıkacağını önceden kesin olarak belirlemek çok zordur. Ülkemizde en sık görülen doğal afetler aşağıdaki görsellerde verilmiştir:

Deprem, yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi ile oluşan sarsıntılardır. Deprem sonucu meydana gelen titreşimler geçtikleri ortamı ve yeryüzünü sarsarak yıkıcı etkiye sebep olabilir. Deprem, ülkemizde en fazla can ve mal kaybına yol açan doğal afetlerden biridir.

Dik yamaçlarda bulunan toprağın veya kayaçların aşağıya doğru hareket ederek kaymasına heyelan denir. Heyelan genellikle yağışın fazla olduğu ve karların erimeye başladığı dönemlerde gerçekleşir. Ülkemizde heyelan en fazla Karadeniz kıyılarında görülür.

Karların erimesi ve aşırı yağışlar sonucunda su kaynaklarının seviyesi yükselir. Bu artan suların, geçtiği bölgelere zarar vermesiyle sel meydana gelir. Sel, akarsuların taşmasına ve barajların dolmasına neden olur. Aynı zamanda yerleşim alanları, tarım arazileri ve kara yolları da sular altında kalabilir.

Dağlık ve engebeli bölgelere sürekli kar yağması sonucunda yamaçlarda kar birikir. Biriken kar kütlelerinin aşağıya doğru hareket etmesi sonucu meydana gelen doğal afete “çığ” denir. Çığ gerçekleşirken kar birikintisi, önüne çıkan her şeyi sürükleyerek can ve mal kaybına neden olabilir.

Ülkemizde orman yangınları genellikle söndürülmeden bırakılan sigara izmaritlerinin, piknik ve anız ateşlerinin etkisiyle çıkmaktadır. Ancak nadiren de olsa doğal nedenlerle orman yangınları meydana gelebilmektedir. Ormanlık alanlara yıldırım düşmesi veya aşırı sıcaklar orman yangınlarının doğal nedenlerine örnektir.

- ☀ Çölleşme, erozyon ve obruk oluşumu ve orman yangınlarında ise iklim ve yeryüzü hareketlerinin yanında insan faaliyetleri de etkili olmaktadır.

1. "Deprem değil, ihmal öldürür." sözü ile ne anlatılmak istenmiştir? Açıklayınız.

CEVAP:

[illegible]

- ☀ **Milli bağımsızlık**, bir milletin kendi topraklarında hiçbir gücün etkisinde olmadan özgürce yaşayabilmesidir. **Millî egemenlik** ise halkın kendi kendini yönetme yetkisini elinde bulundurmasıdır. Bağımsızlık ve egemenlik sembollerimizden bazıları şunlardır:

Bayrağımız

İstiklal Marşı

Türkçemiz

Başkentimiz

Paramız

Meclisimiz

- ☀ Ülkemizin hem Asya kıtasında hem Avrupa kıtasında toprakları bulunmaktadır. Türkiye'nin Asya kıtasındaki topraklarına Anadolu, Avrupa'daki topraklarına ise Trakya adı verilmiştir. Türkiye sekiz devletle sınır komşusudur.

BULGARİSTAN

Ülkemizin batısında yer alan iki komşu ülkeden biridir. Başkenti Sofya olan Bulgaristan'ın nüfusu 7,3 milyon civarındadır. Nüfusunun bir bölümü Türklerden oluşan Bulgaristan ile Türkiye arasında güçlü tarihî ve kültürel bağlar vardır.

YUNANİSTAN

Başkenti Atina olan ülkenin nüfusu yaklaşık 11 milyondur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ün doğduğu Selanik şehri de bu ülkenin sınırları içinde bulunmaktadır.

AZERBAYCAN

Başkenti Bakü'dür. İki ülke arasında ticaret ve turizm faaliyetleri Azerbaycan'a bağlı olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile olan sınır kapısından sağlanır. Azerbaycan ayrıca Türk Cumhuriyetleri arasındadır. Bu sebeple tarihi ve kültürel bağlarımız zengindir.

GÜRCİSTAN

Başkenti Tiflis olan ülkenin nüfusu 4 milyona yakındır. Gürcistan ile aramızdaki en işlek geçiş noktası Artvin ilimizdeki Sarp Sınır Kapısı'dır.

ERMENİSTAN

Türkiye'nin doğu komşularından olan 3 milyon nüfuslu Ermenistan'ın başkenti Erivan'dır.

İRAN

İran'ın başkenti Tahran'dır. Yüz ölçümü Türkiye'nin iki katı kadardır. İki ülke arasındaki en önemli geçiş noktası tarihî İpek Yolu üzerinde bulunan Ağrı ilimizdeki Gürbulak Sınır Kapısı'dır.

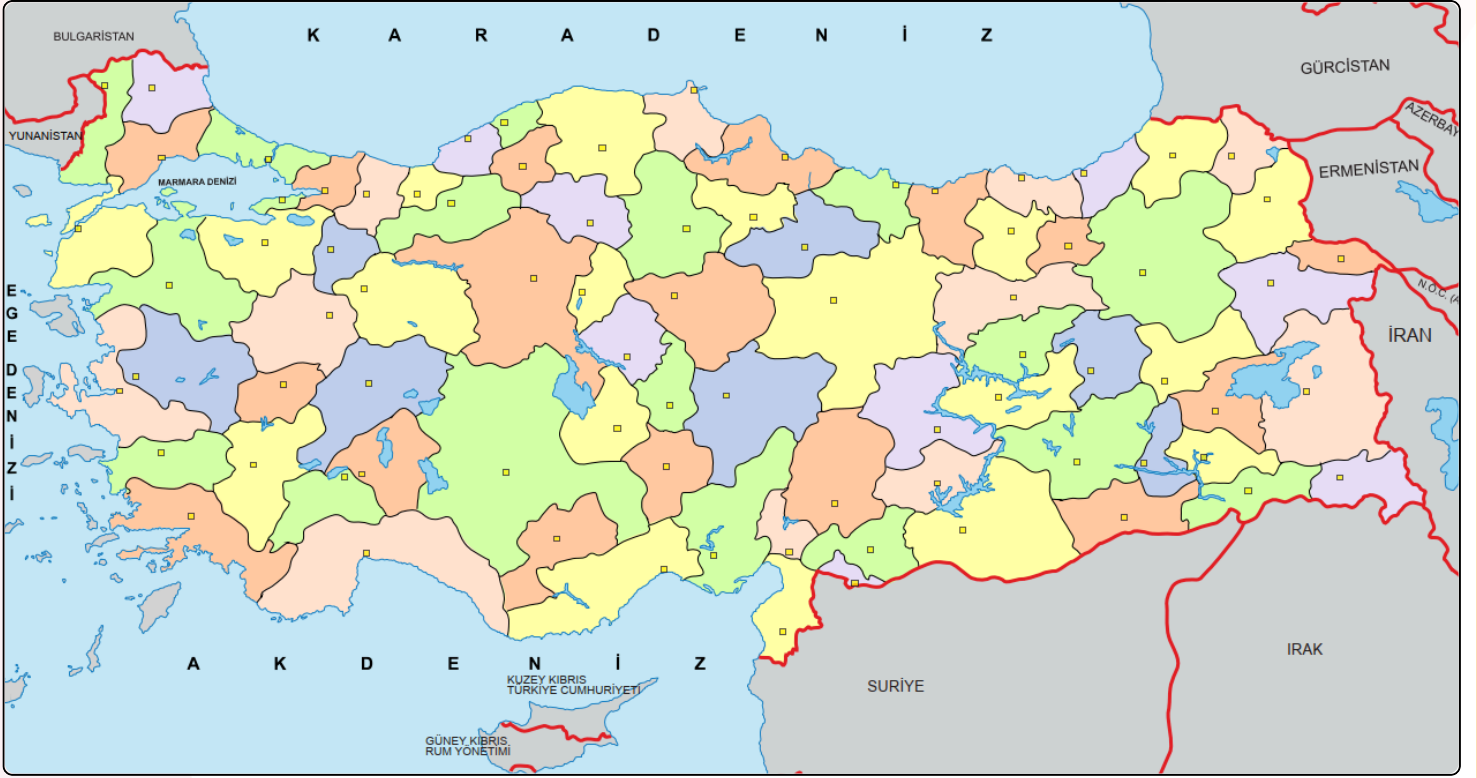
IRAK

Irak'ın başkenti Bağdat'tır. Nüfusu 37 milyon olan Irak ile aramızda güçlü tarihî ve kültürel bağlar vardır. Irak, Türklerin yüzyıllardır yaşadığı ülkelerden biridir.

SURİYE

Suriye en uzun kara sınırimızın olduğu ülkedir. Başkenti Şam olan ülkenin nüfusu 23 milyon civarındadır. Suriye'de yaşanan iç karışıklık nedeniyle ülkemiz çok sayıda Suriyeliyi misafir etmektedir. Suriye ile Cilvegözü Sınır Kapımız vardır.

TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ HARİTASI (DİLSİZ)

1. Yukarıdaki haritada yaşadığınız ili ve komşularını bularak uygun yerlere yazınız.

TÜRKİYE'NİN KOMŞULARI HARİTASI (DİLSİZ)

2. Yukarıdaki haritada ülkemizin komşularını uygun yerlere yazarak gösteriniz.

NOT DEFTERİM

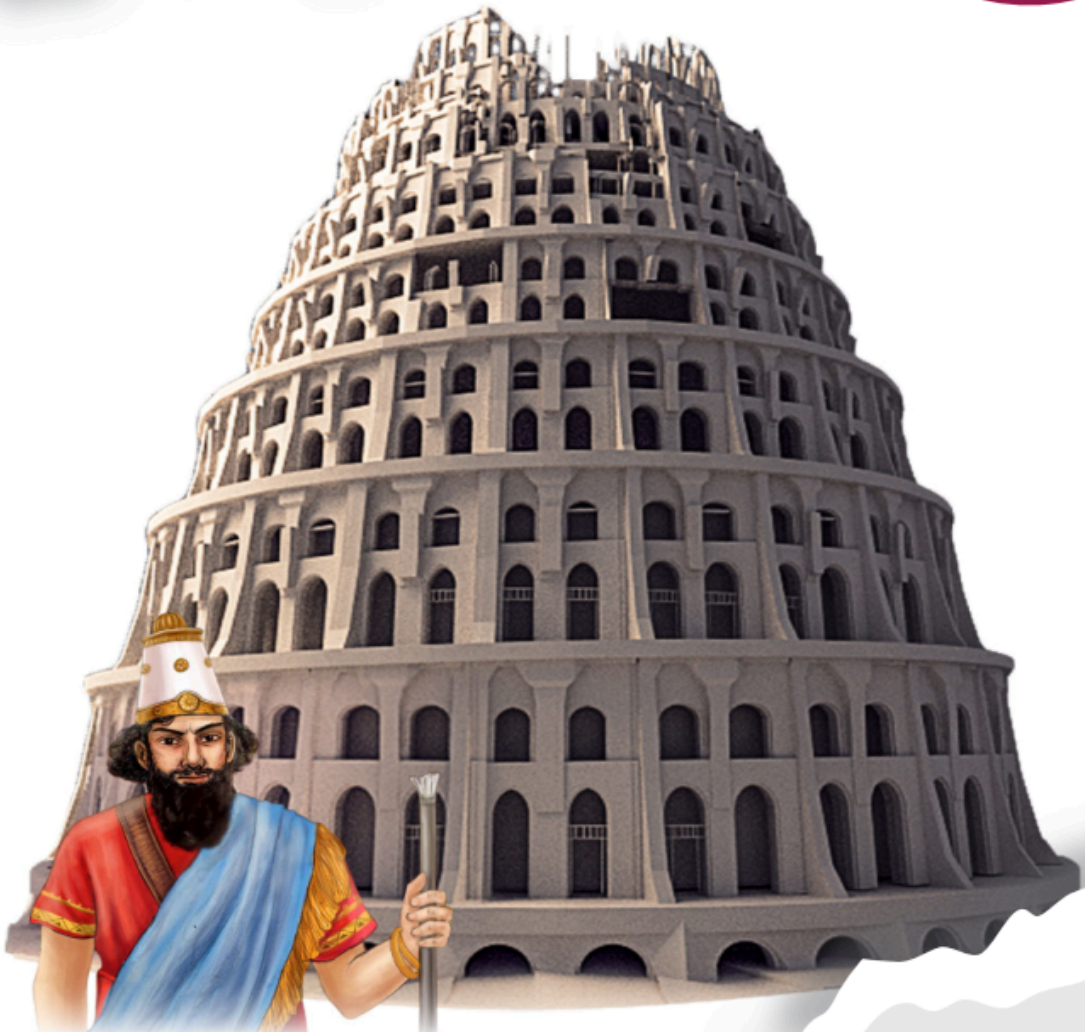

ÖĞRENME ALANI-2 (ÖDEV)

	KAYNAK KİTAP ADI	ÖDEV SAYFALARI
1.	Nartest Metaword Başucu Kitabı	
2.	Nartest Prestij Serisi Soru Bankası	
3.		

ORTAK MİRASIMIZ

3.
Öğrenme
Alanı

RESİMLİ KAVRAMLAR SÖZLÜĞÜ

GÖRSEL	KAVRAM	ANLAMI
	Avcı	Avı kendine iş edinen kimse.
	Medeniyet	Uygarlık.
	Milat	Hız. İsa'nın doğduğu gün. Miladi takvimin başlangıcı.
	Ortak miras	İnsanoğlunun geçmişten geleceğe kendi kuşaklarına bırakmış olduğu maddi ve manevi mirasa verilen isimdir.
	UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün kısaltmasıdır. 1945 yılında 44 ülkenin temsilcilerinin katıldığı bir toplantıda kabul edilen yasayla kurulmuştur.
	Yerleşik hayat	Göçebe hayatın tam olarak tersi özellikler gösteren, toplumsal, sosyal, ticari, ekonomik vb. bakımdan oturmuş yaşam düzeni.
	Toplayıcı	Tarım ve hayvancılıkla uğraşmayan, yabani bitkileri toplayıp yabani hayvanları avlayan toplumların yaşam tarzını ifade eder.

TEST ADI	KONU ADI	SORU	D	Y	B

- Geçmişte yaşamış insan topluluklarına ait kalıntıların bulunduğu yapı ve alanlara “**tarihî mekân**” adı verilir. Birçok uygarlığa ev sahipliği yapan ülkemiz, tarihî mekânlar bakımından da oldukça zengindir. İzmir’in Selçuk ilçesinde bulunan Efes Antik Kenti, **UNESCO Dünya Kültür Miras Listesi**’nde yer almaktadır. Geçmişte yaşamış insanların farklı alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları ve günümüze kadar ulaşan han, köprü, cami, kilise gibi yapıların tamamına “**tarihî eser**” adı verilir. Geçmişte yaşamış uygarlıklardan kalan alet ve araçlara “**tarihî nesne**” adı verilir. Arkeolojik kazılar sonucunda ulaşılan kap kakak, vazo, takı, kılıç ve tarım aleti gibi araçlar tarihî nesnelere örnek olarak gösterilebilir. Tarihî nesneler müzelerde sergilenir.

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), dünya genelinde farklı kültürlerle ait birçok kültürel miras ögesi belirleyerek, bu ögeleri insanlığın ortak mirası olarak görmekte ve bunların korunması için çalışmalar yürütmektedir.

UNESCO, kültürel mirası **somut** ve **somut olmayan** olarak sınıflandırmıştır. Ülkemizde de UNESCO tarafından korunmaya alınmış somut ve somut olmayan kültürel miras ögeleri bulunmaktadır.

SOMUT OLAN BAZI ÖGELER

1. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas)
2. İstanbul'un Tarihî Alanları (İstanbul)
3. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)
4. Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum)
5. Nemrut Dağı (Adıyaman)
6. Hieropolis-Pamukkale (Denizli)
7. Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla)
8. Safranbolu Şehri (Karabük)

SOMUT OLMAYAN BAZI ÖGELER

1. Meddahlık Geleneği
2. Mevlevi Sema Törenleri
3. Âşıklık Geleneği
4. Bahar Bayramı Hıdırellez
5. Nevruz
6. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali
7. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı
8. Mesir Macunu Festivali

Binlerce yıl önce insanlar **avcılık** ve **toplayıcılıkla** geçiniyor, **ekip-biçmeyi** bilmiyorlardı. Göçebe olarak yaşıyor, **mağaralarda** ya da **çamur, bitki** ve **hayvan derileri** kullanarak kendi yaptıkları küçük evlerde barınıyorlardı. Bulundukları yerde iklimin değişmesi ya da av hayvanlarının azalması gibi nedenlerle ise başka yerlere göç ederek yaşamlarını sürdürüyorlardı. Anadolu'daki **Yarımburgaz (İstanbul), Beldibi ve Karain (Antalya), Gaziantep'teki Şarklı Keper Mağarası** gibi mağaralar bu dönemde insanlar tarafından kullanılmıştır.

Anadolu'nun avcı ve toplayıcı insanlar tarafından yerleşim yeri olarak tercih edilmesinde;

☀ İkliminin insan yaşamına uygun olması

☀ Akarsu kaynakları bakımından zengin olması

İnsanlar, MÖ 10000 yıllarında **yerleşik yaşama** geçerek tarımsal üretime başlamışlardır. Yerleşik yaşamla beraber başlangıçta birkaç kulübeden oluşan birimler, giderek sayıları artan yapılarla köy boyutlarına ulaşırken kimileri de nüfus artışına bağlı olarak günümüz kasabaları ölçülerine erişmiştir.

GÖBEKLİTEPE

Şanlıurfa'nın 20 km kuzeydoğusundaki Örencik köyü yakınlarında, yaklaşık 300 m çapında, 15 m yüksekliğinde ve geniş görüş alanına hâkim bir konumda yer almaktadır. Günümüzden yaklaşık 12 bin yıl önce avcı ve toplayıcı yaşam tarzı süren insanlar tarafından inşa edilen Göbeklitepe, tarihte bilinen ilk inanç merkezidir.

Höyük; tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yapay tepedir.

ÇATALHÖYÜK

Burada yaşayan insanlar evlerini kerpiçten yapmışlardır. Birbiriyle iç içe olan bu evlerin arasında sokak yoktur ve insanlar çatıların üzerinde yürümüşlerdir. Evlerine çatılardaki deliklerden içeri uzanan tahta bir merdivenle girmişlerdir. Çatılardaki bu delikler hem pencere hem kapı hem de baca işlevi görmüştür. Günümüzde Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarında bulunur.

Çatalhöyük'teki Evlerin İçinin Muhtemel Görüntüsü

BİLGİ

İnsanların, MÖ 10000 yıllarında yerleşik yaşama geçerek tarımsal üretime başladığı kabul edilmektedir. Yerleşik yaşamla beraber başlangıçta birkaç kulübeden oluşan birimler, giderek sayıları artan yapılarla köy boyutlarına ulaşmıştır.

GÖBEKLİTEPE UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİ'NDE

Göbeklitepe’de insanlar yaşam sürmemiştir. Başka yerlerde oturup Göbeklitepe’yi ziyaret için gelmişlerdir. Göbeklitepe’ye 50-200 km mesafede yaşayan insanlar, yılın belirli bir döneminde kısa süreli olarak buraya gelmiş, tapınma eylemi bitinceye kadar burada kalmış ve yaşadıkları yerlere dönmüşlerdir. Göbeklitepe’den 10 binin üzerinde öğütme taşı, çeşitli yabani tahıllar, birçok sebze ve meyve tohumu kalıntısı ile çok büyük kaplar çıkarılmıştır. 2019’da Göbeklitepe Yılı ilan edilmesiyle beklentilerin yükseldiği Şanlıurfa’da ziyaretçi yoğunluğu yaşanmaktadır.

İLK KEZ 1963'TE FARK EDİLEN GÖBEKLİTEPE'DE BUGÜNE KADAR GÜN YÜZÜNE ÇIKARILAN BAZI ESERLER:

Çok sayıda yabani hayvan figürü, insan heykeli

Yaklaşık 12 bin yıl öncesine ait olduğu belirtilen 65 cm uzunluğunda insan heykeli

Neolitik döneme ait, boyları 3-6 metre, ağırlıkları 40 - 60 ton yabani hayvan figürlü "T" biçimli dikili taşlar

Yapılan **arkeolojik kazılar** sonucunda höyüklerde üst üste kaç yerleşim katmanı (yerleşim yeri) olduğunu, katmanlardaki yerleşimin kaç yıl sürdüğünü ve katmanların günümüzden kaç yıl önce kurulduğunu öğrenebiliriz. Höyüklerde yapılan arkeolojik kazılarla elde edilen bilgiler sayesinde geçmişte yaşamış insanların, toplumların, medeniyetlerin **kültürel mirasa katkılarını** da öğreniriz.

Yerleşik yaşamın başlamasıyla küçük köy toplumlarını oluşturan insanlar arasında mesleğe dayanan iş bölümü başlamıştır. **Çömlekçilik, madencilik, süs eşyası yapımı ve takıcılık** gibi meslekler (zanaatkârlık) ortaya çıkmıştır.

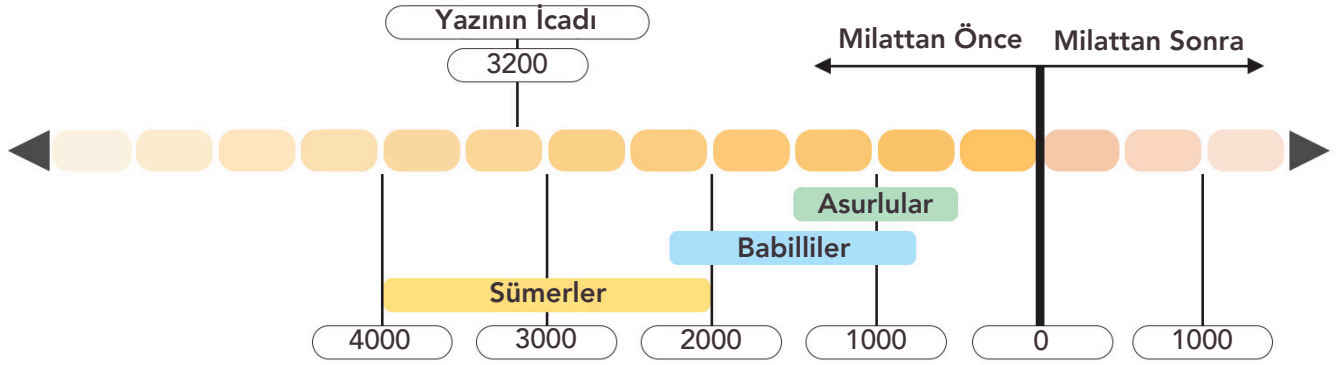
MEDENİYETLER

Q	ANADOLU	x
	Hititler	
	Lidyalılar	
	İyonyalılar	

Q	MEZOPOTAMYA	x
	Sümerler	
	Babilliler	
	Asurlular	

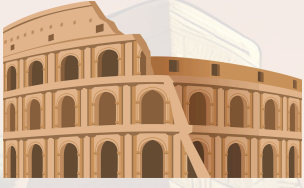
☀ Anadolu'nun güneyinde yer alan Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeye **Mezopotamya** denir. **Sümerler**, **Babilliler** ve **Asurlular** bu medeniyetlerden bazılarıdır. Bu medeniyetler; bilim, sanat, eğitim gibi alanlarda buluş, eser ve faaliyetleri ile ortak kültürel mirasa birçok katkı sunmuşlardır.

Mezopotamya Medeniyetleri Tarih Şeridi

SÜMERLER

Site adı verilen **şehir devletleri** hâlinde yaşamışlardır. (Ur, Uruk, Lagaş)

Bu sitelerin başında "**patesi**" ya da "**ensi**" adı verilen bir kral bulunurdu.

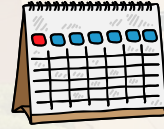
Kil tabletler üzerine yazılan yazıların şekilleri çiviye benzediği için bu yazı "**çivi yazısı**" olarak adlandırılmıştır.

Sümerlerin insanlık tarihine en büyük katkısı **yazıyı** icat etmeleridir.

Sümerler tekerleği icat ederek **ulaşım** ve **ticaretin** gelişmesini sağlamışlardır.

Ay'ı, gezegenleri ve yıldızları gözlemleyen Sümerler ay yılı esasına dayanan **takvimi** icat etmişlerdir.

Sümerler zigguratların bu bölümünü ibadet yeri ve okul olarak kullanmışlardır. Buna göre Sümerlerin "**eğitim-öğretim**" faaliyetine önem verdikleri söylenebilir.

Sümerler zigguratların üst kısmını gözlemevi olarak kullanmıştır. Bu durum onların "**astronomi**" biliminde geliştiklerini gösterir.

Sümerler zigguratların en alt bölümünü ihtiyaç fazlası ürünleri saklamak amacıyla **depo** olarak kullanmışlardır.

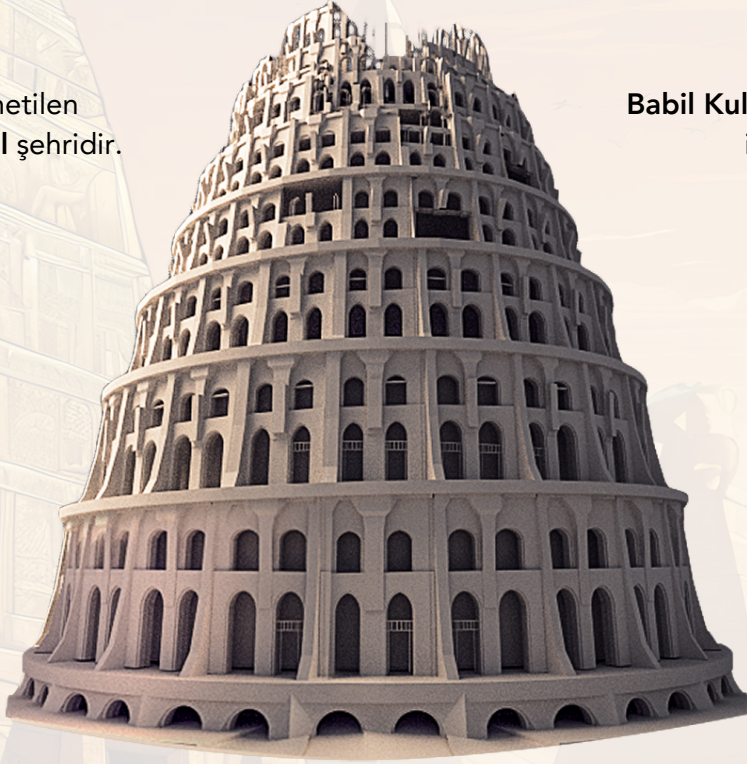
BABİLLİLER

Merkezî krallıkla yönetilen
Babillerin başkenti **Babil** şehridir.

Babil Kulesi ve Asma Bahçeleri
ile ünlüdürler.

Hammurabi, "Hammurabi Kanunları"
olarak bilinen ve **kıyas esasına**
dayanan sert yasalar hazırlamıştır.

Babiller en parlak dönemlerini, ünlü
hükümdarları **Hammurabi** zamanında
yaşamışlardır.

ASURLULAR

Merkezî krallıkla yönetilen Asurların başkenti **Ninova**'dır.

Tarihte bilinen ilk kütüphaneyi Asur kralı **Asurbanipal** kurmuştur. Bu durum onların **eğitime** önem verdiğini gösterir.

Asurlar egemenliklerini koruyabilmek için güçlü bir **ordu** kurmuşlardır.

Asurların en önemli geçim kaynağı **ticarettir**. Kayseri Kültepe'de bulunan Kaniş Karum, Asurların Anadolu'daki ticaret merkezidir.

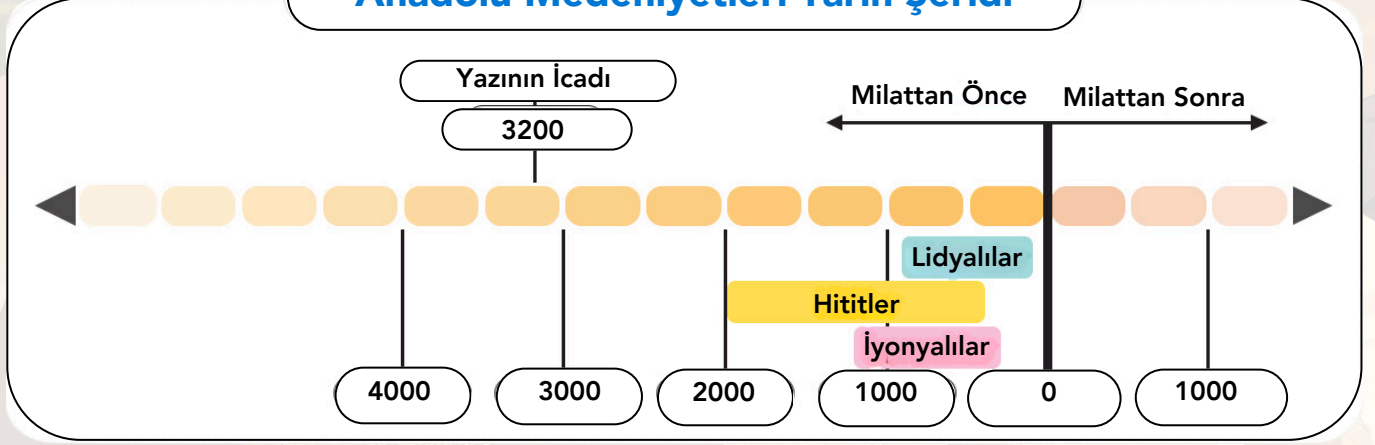

Ticari faaliyetler sayesinde Anadolu halkı Asurlardan **yazıyı** öğrenmiştir.

- ☀ Anadolu Yarımadası, geçmişten günümüze önemini korumuş bir coğrafyadır. Anadolu'da tarih boyunca birçok medeniyet kurulmuştur. **Hititler**, **Lidyalılar** ve **İyonyalılar** bu medeniyetlerin ilk örneklerindendir.

Anadolu Medeniyetleri Tarih Şeridi

HİTİTLER

- ☀ Anadolu'daki ilk medeniyetlerden biri olan Hititlerin (MÖ 1650-MÖ 700) başkenti günümüzde Boğazköy (Çorum) yakınlarında bulunan **Hattuşa**'dır. Hititler, Anadolu'nun büyük bir kısmına hâkim olmuş; sınırlarını Mezopotamya'nın kuzeyi ve Suriye'ye kadar genişletmişlerdir.

 Başkentleri günümüzdeki Çorum yakınlarında yer alan **Hattuşaş**'tir.

Hitit krallarına yönetimde **"Tavananna"** adı verilen kraliçe yardımcı olmuştur.

"Pankuş" meclisi de krallara yönetimde yardımcı olan bir kurumdu.

Hitit kralları, tanrılarına hesap vermek amacıyla kendi dönemlerindeki olayları **"Anal"** adı verilen yıllıklara yazdırmışlardır.

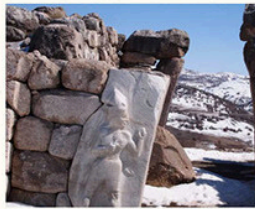

Tarihte bilinen ilk yazılı anlaşma olan **Kadeş Antlaşması** Hititler ile Mısırlılar arasında yapılmıştır.

ÖREN YERİNDEKİ BAZI ÖNEMLİ YAPILAR

Aslanlı Kapı

Kral Kapı

71 metrelik yer altı geçidi

Yazılıkaya Açık Hava Tapınağı

ÇORUM
Boğazkale

 Hattuşa'da yapılan kazılarda sayıları 30 bini bulan çivi yazılı tabletlete ulaşılmıştır. Tarihî belge niteliğindeki bu tabletlerden Hititlerin yanı sıra diğer Anadolu medeniyetleri ve bazı Mezopotamya medeniyetlerine ait bilgilere de ulaşılmaktadır. Hattuşa'daki bu tabletler 2001'de **UNESCO Dünya Belleği Listesi**'ne dâhil edilmiştir.

LİDYALILAR

Lidyalıların başkenti,
Manisa yakınlarındaki **Sard**
şehridir.

Tarım ve hayvancılıkla da uğraşan
Lidyalıların en önemli geçim
kaynağı ticarettir.

Takas yoluyla ticarete
zorlanan Lidyalılar **parayı**
icat etmiş, maden
işlemeciliğinde ileri
gitmişlerdir.

Kral Yolu, devletler arasındaki
ticareti geliştirmiş ve
uygarlıklar arasındaki **kültürel**
etkileşimi artırmıştır.

Sard şehriden başlayıp
Mezopotamya'ya kadar uzanan
Kral Yolu'nu açmışlardır.

☀ Lidyalılar, sınırları içinde ticaret yapan tüccarların mallarını korumak için devlet güvencesi vermiştir. Böylece tarihte ilk kez sigortacılığı başlatmışlardır. Lidyalılar, parayı icat eden medeniyettir. Paranın icadı ile ticarete değiş tokuş usulü yerine daha çok parayı kullanan Lidyalılar, tarihte önemli bir yere sahiptir.

İYONYALILAR

Efes, Milet, Foça ve İzmir'de kurulan bu şehir devletlerine "polis" adı verilmiştir.

Coğrafi konumuna bağlı olarak **deniz ticareti** ile uğraşmışlar ve bu sayede zenginleşmişlerdir.

Farklı uygarlıklarla yaşanan **kültürel alışveriş** ve siyasi baskının da olmamasına bağlı olarak İyonlar, **bilim** ve **sanat** alanında çok ileri gitmişlerdir.

Hipokrat tıp, **Pisagor** matematik, **Herodot** tarih, **Diyojen** ise felsefe alanında yaptığı çalışmalar ile insanlığa katkı sağlamıştır.

Fenikelilerden öğrendikleri alfabeyi geliştirerek günümüzde kullanılan **Latin alfabesinin** oluşumuna katkı sağlamışlardır.

Deniz ticaretinde ileri giden İyonyalılar, **Akdeniz** ve **Karadeniz**'de koloniler kurmuşlardır. İyonyalılar, bilim ve sanatta çok gelişip Anadolu'da kültür ve bir medeniyet merkezi hâline gelmişlerdir. Bu durum oluşmasında İyonyalıların deniz ticareti ile uğraşıp birçok medeniyet ile etkileşim hâlinde olmaları ve bilimin zengin kişilerce desteklenmesi etkili olmuştur.

NOT DEFTERİM

ÖĞRENME ALANI-3 (ÖDEV)

	KAYNAK KİTAP ADI	ÖDEV SAYFALARI
1.	Nartest Metaword Başucu Kitabı	
2.	Nartest Prestij Serisi Soru Bankası	
3.		

Değerli arkadaşlar;

5. Sınıf **Sosyal Bilgiler** dersi kapsamında yenilenen müfredatla **%100** uyumlu hazırladığımız **iki yeni eserimizle** alanımıza katkı sağlamayı amaçladık.

METAWORD BAŞUCU KİTABI:

Konu Özeti: ✓

Etkinlik: ✓

Açık Uçlu Sorular: ✓

Konu Testi: ✓

Öğrenme Alanı Denemeleri: ✓

Video Çözüm: ✓

PRESTİJ SORU BANKASI KİTABI:

Konu Testi: ✓

Açık Uçlu Sorular: ✓

Öğrenme Alanı Denemeleri:

Video Çözüm: ✓

Mustafa PETEK

NARTEST

